

Beslutningsforslag nr. B 45. Fremsat den 25. november 1980 af Bjørn Poulsen (SF), Rahbæk Møller (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en jordbrugerfond

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om oprettelse af en fond til ny- og refinansiering af landbrug og gartneri efter følgende retningslinier:

1. Fonden kan yde lån til nyetablering med indtil halvdelen af købssummen omregnet til kontantværdi. Endvidere kan fonden yde lån til driftsudvidelser. Endelig kan fonden yde lån til landmænd, der er etablerede inden for de sidste par år, i et omfang så de ligestilles med landmænd, der etablerer sig efter fondens oprettelse.

2. Fondens lån ydes på indeksbasis. Der betales en årlig ydelse på 8 pct., hvoraf 5 pct. er rente og 3 pct. afdrag. Restgælden opskrives med et indeks, der ligger 2 pct. under inflationen, som defineres som et vejte gennemsnit af indekset for priserne på landbrugsejendomme, byggeindekset og et indeks for inventar m. m.

3. Ved tvangsauktioner skal fonden have forkøbsret og kan i givet fald forpagte ejendommen ud til den hidtidige ejer. Hvis det er muligt at opnå en akkord med kreditorerne, bør fonden købe ejendommen allerede før tvangsauktionen. Forpagtningen er uopsigelig fra fondens side, så længe forpagtningsvilkårene opfyldes. Forpagtningsretten er arvelig.

4. Hvis grupper af landmænd opretter andelsforeninger, andelsbrug eller produktionskollektiver, kan de opnå en status som del-fond under fonden. Det vil sige, at de slipper for at udrede skatter til fonden og modtager en forholdsvis andel af statstilskuddet. Betingelserne for denne status er, at den enkelte andelshaver kun kan udtage sit eget indskud – indeksreguleret efter reguleringspristallet –

ved udmeldelse af andelsselskabet, og at andelsselskabets besiddelser tilfalder fonden i tilfælde af dets opløsning.

5. Ud over de allerede nævnte opgaver kan fonden opkøbe ejendomme og forpagte dem ud, specielt med det formål at lette eksperimenter med nye driftsformer. Endvidere bør fonden yde støtte til eksperimenter med mere økologisk rigtige produktioner – malkekvæg fremfor svin, bælglplanter fremfor korn osv. – og bør straks fra fondens start have et særligt statstilskud, der er øremærket til dette formål.

6. Fonden skaffer i første omgang midlerne til udlån ved udstedelse af obligationer efter samme regler som realkreditobligationer. Derudover skal fonden have en række egne indtægter, nemlig:

1. Provenuet af kapitalvindingsskatten på landbrugsejendomme.
2. Provenuet af en værdistigningsafgift til afløsning af kapitalvindingsskatten i det omfang, værdistigningsafgiften stammer fra landbruget.
3. Provenuet af statsgrundskylden på 7 promille. Når statsgrundskylden udløber, bør den afløses af en anden skat, der på en mere retfærdig måde kan sikre, at de landbrugere, der opnåede de store kapitalgevinster ved EF-medlemskabet, yder deres bidrag til landbrugets overlevelse.
4. Endelig bør en række af de eksisterende landbrugsstøtteordninger ophæves og deres opgaver og tilskud overgå til fonden. Det drejer sig bl. a. om moderniseringsloven, tilskud til yngre landbrugere, investeringsloven, tilskud til Hedeselskabet, tilskud til strukturprojekter og tilskud til dræning og vanding.

7. Fonden organiseres amtsvis, således at der i hvert amt vælges en amtsbestyrelse ved direkte valg blandt amtets landbrugere, herunder medhjælpende ægtefæller og landbrugsmedhjælpere, forudsat at de er mindst halvtidsbeskæftigede i landbruget. Samtidig med valgene til amtsfondsbestyrelsen vælger hvert amt et medlem til en landsfondsbestyrelse, der desuden består af to medlemmer udpeget af landbrugsministeren samt en for-

brugerrepræsentant.

Landsfonden skal dels varetage den praktiske obligationsudstedelse, dels fordele en del af fondens midler – nemlig statstilskuddet samt 25 pct. af det beløb, der fremkommer ved skatter på landbruget – mellem de enkelte amter og dels regulere renten efter konjunkturerne. Amtsfundene varetager fondens øvrige opgaver.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Landbrugets problemer er snævert forbundet med den skæve indkomstudvikling gennem den enkelte landmands liv. I de yngre år skal landmændene arbejde hårdt for bare at tjene til forrentningen af den investerede kapital. Til gengæld opstår der betydelige kapitalgevinster, som dels kan belånes løbende, og dels sikre at landmanden råder over en betydelig fomue efter en årrækkes forløb. Som resultat heraf mister landbruget løbende kapital i forbindelse med generationsskift.

Systemet har længe virket uhensigtsmæssigt, men de kraftige kapitalgevinster i forbindelse med EF-medlemskabet, som nu er afløst af stagnerende ejendomspriser, har – sammen med den høje rente – gjort situationen helt uholdbar. De yngre landmænd er helt afhængige af at kunne belåne en del af værdistigningen, og når denne udebliver, tvinges de ud i kortfristede gældsforpligtelser til urimeligt høje renter. Situationen er nu sådan, at det er umuligt at etablere sig i landbruget, og de, der har etableret sig eller har foretaget store investeringer inden for det sidste par år, står på fallittens rand.

Både af hensyn til de pågældende og af hensyn til samfundet, der ikke kan undvære et velfungerende landbrug, er det nødvendigt at ændre på denne situation. Det er forslagsstillernes opfattelse, at kortfristede lappeløsninger kun har en beskeden virkning. Det, der er nødvendigt, er nye finansieringsforhold, der på en bedre måde end de nuværende fordeler landmændenes livsindkomst.

Målet må være, at landbruget bliver et erhverv, hvor det er muligt at opnå en indtægt af den årlige produktion, der svarer til, hvad der kan opnås i andre erhverv. Til gengæld må landmanden indstille sig på, at værdistigningerne inddrages af samfundet til fortsat finansiering af landbruget.

De yngre landmænds problemer kan ikke løses uden støtte fra resten af samfundet. Her må det etablerede landbrug, der har haft fordel af de store kapitalgevinster efter EF-medlemskabet, være rede til at bære en væsentlig del af byrden. Landbruget

må stå solidarisk i bestræbelserne på at føre erhvervet ud af krisen.

Jordbrugerfonden vil sikre,

- at offentlig støtte ikke kapitaliseres i nævneværdig grad,
- at det fundamentale skel, som jordejet sætter mellem landbrugere og arbejderbevægelse, fjernes,
- at unge og ældre stilles lige (generationsskiftet lettes),
- at jorden udnyttes bedst muligt, alderskredsløbet undgås,
- at landbruget ikke i så stor udstrækning drænes for kapital,
- at privilegierne for de store jordbesiddere mindskes,
- at en stigende del af landbrugskapitalen forvaltes demokratisk, solidarisk og decentralt, og
- at spekulationen i værdistigninger forsvinder.

Bemærkninger til forslagens enkelte bestemmelser

Ad 1

Forslaget sigter primært på atter at gøre det muligt at etablere sig i landbruget. Det er dog forslagsstillernes opfattelse, at ordningen med rentetilskud til kriseramte landbrugere er utilstrækkelig, og at der derfor bør være mulighed for, at allerede etablerede kan få lån fra fonden. Forslagsstillerne har ikke fundet det hensigtsmæssigt at opstille detaillerede regler herfor, men målsætningen er, at allerede etablerede ikke må stilles ringere end de landmænd, der etablerer sig efter fondens oprettelse. Lånene fra fonden skal tinglyses efter kreditforensingslån, men før eventuel anden gæld. Lånene til driftsudvidelse kan eksempelvis ydes med indtil 30 pct. af købsprisen for nybygninger, inventar og besætninger, men denne ramme bør på længere sigt differentieres efter produktionens art, jfr. bemærkningerne til punkt 5 om mere økologisk rigtige produktioner.

Ad 2

Indførelse af indeksslån til finansiering af landbruget vil sikre en langt jævnere fordeling af landbrugernes livsindkomst end det nuværende finansieringssystem. Da formålet med indekseringen er at sikre, at fonden fortsat kan yde lån til køb af ejendom og til driftsudvidelse, bør indekset følge prisudviklingen for landbrugsejendomme, nybyggeri, inventar og besætning i et forhold, der er bestemt af landbrugets investeringsbehov. For at sikre, at landbrugernes gældsforpligtelser ikke vokser for stærkt, bør indekset dog vælges 2 pct. under dette mål for inflationen. De 5 pct. rente og de 3 pct. afdrag vil kun det første år blive beregnet af samme beløb, idet renten vil blive beregnet af restgælden, mens afdraget beregnes af den oprindelige hovekost, indeksreguleret. Lånet betales altså ud i løbet af 33 1/3 år. Når fonden er opbygget, bør renten være konjunkturbestemt, men i opbygningsperioden er det nødvendigt at fastholde en rente på 5 pct.

Ad 3

Landbrugskrisen er nu så dyb, at mange landbrugere vil bukke under, før fondens virkninger kan slå igennem. På den baggrund er der et akut behov for, at fonden umiddelbart redder så mange landbrugere som muligt ved at købe ejendomme og – i den udstrækning bestyrelsen skønner, at fallitten ikke skyldes den enkelte udygtighed, men konjunkturerne – lader de hidtidige ejere fortsætte som forpagtere. Det vil næppe være hensigtsmæssigt, at fonden selv byder med ved tvangsauktioner, da det kan påvirke priserne. I stedet bør fonden enten søge en akkord med kreditorerne før tvangsauktionen eller – hvor det ikke er muligt – udnytte sin forkøbsret efter tvangsauktionen, hvis fonden finder prisen rimelig.

Ad 4

Der er ligeledes et akut behov for at give de landbrugere, der er ude i en overlevelseskrise, en mulighed for at klare skærene ved en overgang til en form for spekulationsfrit landbrug. Ved andelsforeninger forstås her en forening af landmænd, hvor foreningen ejer brugene, som de enkelte landbrugere så forpagter af foreningen. Andelsbrug er en driftsform, der typisk kun vil omfatte et enkelt større brug, hvor andelshaverne udfører arbejdet i fællesskab. Produktionskollektiver er brug med en mere vidtgående form for fællesskab og vil ofte omfatte flere produktioner end landbrugsproduktion. Kombinationen af frihed for visse skatter, statstilskud og refinansiering med lavtforrentede

indeksslån kan give mulighed for ikke alene overlevelse, men også for en rimelig indtjening ved overgang til en form for andelsdrift. Prisen er, at de pågældende må fraskrive sig den personlige ejendomsret til senere værdistigninger.

Ad 5

Der vil fortsat være brug for eksperimenter med nye drifts- og ejendomsformer. Fondens kan yde en konstruktiv indsats ved at lette sådanne eksperimenter. Endvidere vil det på længere sigt være en af fondens hovedopgaver at sikre et økologisk rigtigt landbrug, og fonden må derfor have mulighed for at differentiere lånevilkårene efter produktionsarten. I første omgang må disse perspektiver i nogen grad vige for den umiddelbare opgave – at sikre landbrugets overlevelse som erhverv – men perspektivet må være der allerede fra fondens start, og det foreslås derfor, at der ydes et særligt statstilskud, der er øremærket til det formål at støtte økologisk rigtige produktioner.

Ad 6

Fonden må i første omgang skaffe sine midler ved udstedelse af obligationer. Det er ikke hensigtsmæssigt at lade fonden udstede indeksobligationer, da der derved opstår en række skattemæssige problemer. Da fonden således låner penge på sædvanlige vilkår og låner dem videre på indeksvilkår, vil fonden i begyndelsen skulle betale væsentligt større renter og afdrag, end den får ind, og den vil være nødt til at dække mankoen ved ekstralånoptagning. Fondens vil derfor være insolvent de første år. Det vil senere vende på grund af indekseringen af dens udestående fordringer og på grund af dens egne indtægter, men indtil da må staten stille garanti for sikkerheden af de udstedte obligationer.

For at fonden på længere sigt kan blive selvfinansierende, er det nødvendigt, at den har egne indtægter. Forslagsstillerne peger her på tre kilder:

- Provenuet af beskatning af værdistigningerne i landbruget. Det er rimeligt og nødvendigt, at disse værdistigninger beskattes, men det er også rimeligt, at provenuet heraf vender tilbage til landbruget.
- Provenuet af statsgrundskylden. Som tidligere nævnt bør det etablerede landbrug yde sit bidrag til løsning af landbrugskrisen, og særskatten kan umiddelbart udgøre dette bidrag. Særskatten er imidlertid ikke en heldig form for beskatning, idet den også hviler på de landbrugere, der ikke har nogen indkomst at betale den med. Den foreslås derfor afløst af en anden

form for beskatning, eksempelvis en grundskyld med en noget højere promille, hvor grundskylden så til gengæld kun skal betales, hvis den udgør mindre end en vis andel af den skattepligtige formue.

- Endelig støttes landbruget med en række tilskudsordninger, som foreslås ophævet og de pågældende bevillinger overført til fonden. Til gengæld må de tilsvarende opgaver løses af fonden i den udstrækning, det stadig væk anses for nødvendigt at opretholde dem.

Provenuet af kapitalvindingsskatten og af statsgrundskylden tilfalder i dag statskassen, og disse beløbs overførsel til fonden betyder altså en forøget støtte til landbruget fra det øvrige samfund. Denne støtte vil dog i betydelig grad modvirkes af, at landbrugets betaling af indkomstskat vil forøges i takt med, at landbrugernes skattepligtige indkomst forøges.

Hvad angår beskatningen af værdigtigningerne på jord og fast ejendom, anser forslagsstillerne kapitalvindingsskatten for en uhensigtsmæssig form for beskatning, der bør ophæves og erstattes af en anden form for værdistigningsafgift. I forbindelse med omlægningen bør de allerede indtrufne værdistigninger dog opgøres, og kapitalvindingsskatten heraf må forfalde ved salg. Kapitalvindingsskatten vil derfor indbringe et betydeligt provenu i en årrække endnu.

Socialistisk Folkeparti har allerede fremsat forslag om en værdistigningsafgift til afløsning af kapitalvindingsskatten. For landbrugets vedkommende betyder forslaget, at værdistigningen på jord og avlsbygninger opgøres ved årlige vurderin-

ger, og at det pågældende beløb indefrysnes som en offentlig prioritet, der aldrig forfalder, men forrentes med 8 pct. årlig. Fondsbestyrelsen kan beslutte, at for nyetableredes vedkommende behøver denne rente ikke at blive betalt i en vis årrække efter etableringen, men beløbet lægges i stedet til den offentlige prioritet. I den udstrækning, ejendommen er belånt med indeksslån, vil indekstillæget blive fratrukket den værdistigning, der skal indefrysnes. Der vil ligeledes blive fratrukket et beløb til indeksregulering af ejerens kapitalindskud, ligesom udgifter til udvidelse og forbedring naturligvis vil blive fratrukket. Værdistigningsafgiftens indførelse vil formentlig medføre, at værdistigningerne bliver væsentligt mindre end hidtil, men de vil næppe ophøre helt, og værdistigningsafgiften må derfor formodes at indbringe et ikke uvæsentligt provenu.

Ad 7

For at gøre fonden så demokratisk styret som muligt bør størstedelen af fondens arbejde foregå decentralt, og forslagsstillerne har fundet, at amterne udgør passende enheder for fondsopbygningen. Det er dog praktisk, at selve obligationsudstedelsen foregår centralt, bl. a. for at lette den statslige kontrol, som statens garanti nødvendiggør. Det er ligeledes uhensigtsmæssigt, hvis midler, der er fremkommet eksempelvis ved beskatning af værdistigninger, nødvendigvis skal investeres i det amt, hvor de er fremkommet. Derfor får landsfondsbestyrelsen mulighed for at disponere over en del af midlerne med henblik på at placere dem i de amtsfonde, hvor investeringsbehovet er størst.